

Слово про вченого

Відомий в Україні та за кордоном вчений-біолог, спеціаліст в галузі екології та фітомеліорації, доктор біологічних наук, професор Валентина Петрівна Бессонова народилася 1 січня 1945 року у Дніпропетровську в сім'ї службовців. Після закінчення середньої школи № 74 у 1960 році вступила до Дніпропетровського державного університету на біологічний факультет. У студентські роки відмінне навчання поєднувала з громадською роботою та зайняттям спортом, приймала участь у міжвузівських змаганнях зі спортивної гімнастики. У 1965 році В. П. Бессонова закінчує ДДУ і отримує диплом з відзнакою за фахом «біолог, фізіолог рослин, вчитель біології і хімії».

Безмежна жага до знань та благодатне наукове середовище, в цей час в Дніпропетровському державному університеті працюють видатні вчені і педагоги О. Л. Бельгард, П. Є. Моцний, Л. В. Рейнгард, В. В. Стаховський, сприяють остаточному вибору подальшого життєвого шляху. Валентина Петрівна вступає до аспірантури, потім працює на посаді асистента кафедри фізіології рослин ДДУ. З великою повагою і вдячністю вона згадує своїх педагогів-наставників, які відкрили їй шлях у науку та допомогли зробити перші кроки на педагогічній стежі. Це, насамперед, професор О. Ф. Михайлов, професор Долгова Л. Г., доцент Образцова В. І.

У 1971 році В. П. Бессонова захистила кандидатську дисертацію, а у 1974 році їй присвоєно вчене звання доцента кафедри фізіології рослин ДДУ. Багаторічні плідні дослідження дозволили Валентині Петрівні у 1991 році блискуче захистити докторську дисертацію на тему «Морфо-функціональні дослідження рослин за умов забруднення довкілля важкими металами». У 1991–1995 роках В. П. Бессонова – професор кафедри фізіології рослин ДДУ.

Після пропозиції очолити кафедру фізіології рослин та ботаніки Запорізького державного університету, (з 1997 року – кафедра ботаніки та екології)

В. П. Бессонова у 1995 році переїздить у Запоріжжя і продовжує свою наукову і педагогічну діяльність вже в стінах нового вузу. Вона стає керівником наукових досліджень за держбюджетною та госпдоговірною тематиками та згуртовує навколо себе талановиту молодь. Результати досліджень висвітлюються у численних публікаціях в наукових періодичних виданнях, більше 100 за 1995–2002 роки, та доповідаються на багатьох наукових конференціях, в т. ч. і міжнародних. За 1995–2001 роки В. П. Бессонова підготувала 6 кандидатів наук, за її ініціативи у ЗДУ була відкрита нова спеціалізація «Екологія».

Активний науковий пошук призвів до необхідності створення нового наукового періодичного фахового видання. Валентина Петрівна приклала була засновником фахового збірника наукових праць ЗДУ «Питання біоіндикації та екології» (1998) і стала його відповідальним редактором.

Наступний етап науково-педагогічної діяльності професора В. П. Бессонової пов'язаний з Дніпропетровським державним аграрним університетом. З 2002 року вона – професор кафедри ботаніки та фізіології рослин, потім працює на кафедрі землеробства. Завдяки науковому доробку Валентини Петрівни та її учнів у ДДАУ в 2005 році було створено кафедру садово-паркового господарства, яку вона очолює і дотепер, майстерно поєднуючи обов'язки керівника, викладацьку і наукову роботу. У 2002–2006 роках В. П. Бессонова заступник голови кваліфікаційної спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій при ДДАУ за спеціальністю «Екологія» та член такої ж спецради при ДНУ. За 2006–2013 роки нею підготовлено п'ять кандидатів наук. За ініціативи Валентини Петрівни у Дніпропетровському державному аграрно-економічному університеті проводяться науково-практичні конференції «Рослини та урбанізація» (2007, 2011, 2013, 2014, 2016 роки).

Напрями досліджень Валентини Петрівни – екофізіологія рослин, інтродукція, урботехногенна та лісова меліорація. Бессоновою В. П. було виконано і узагальнено оригінальні дослідження з середоочищуючої ролі рослин в умовах забруднення довкілля інгредієнтами промислових викидів, розроблено концепцію посилення вільнорадикального окислення в тканинах рослин як результат накопичення важких металів та встановлені механізми антиоксидантного захисту в процесах стійкості. Вперше виявлено особливості флорального морфогенезу, стан пилку на морфологічному та цитофізіологічному рівнях у зв'язку з гормональними та трофічними факторами, критичні точки генеративного циклу за умов дії на рослини промислових емісій. Професор Бессонова В. П. внесла значний вклад у розробку питань фітоіндикації забруднення довкілля, нею визначено напрямки дії повітряних поллютантів на продуктивність деревних та трав'яних фітоценозів.

Праці В. П. Бессонової цитуються науковою спільнотою. Серед відомих – монографії «Цитофизиологические эффекты воздействия тяжелых металлов на рост и развитие растений» (1999), «Семенное возобновление древесных растений и промышленные поллютанты (SO₂ и NO₂)», у співавторстві (2001), «Влияние тяжелых металлов на фотосинтез растений» (2006), «Біологія платанів (*Platanus orientalis* L. і *Platanus acerifolia* Willd.) в урботехногенних умовах степової зони України», у співавторстві (2010).

Протягом своєї педагогічної кар'єри Валентина Петрівна читала курси лекцій: «Теорія еволюції», «Фізіологія рослин», «Фізіологічно-активні речовини», «Вітаміни рослин», «Квітники», «Екологія», «Фітоіндикація та фітомоніторинг», «Методологія і організація наукових досліджень» та ін.

Валентина Петрівна цілковито переконана, що її покликання – сіяти розумне, добре, вічне і через виховання молоді творити краще майбутнє. Цій важкій, але святій праці вона віддає не тільки час і сили, а й частину своєї душі. Вагомим є внесок В. П. Бессонової у справу підготовки наукових кадрів. За роки плідної праці нею створено наукову школу. Одинадцять підготовлених нею кандидатів наук поповнили ряди дослідників навколишнього середовища. Молоді вчені високо цінують свого наукового наставника, її щирість і відкритість у спілкуванні, вимогливість і людяність. Згадують, що під час роботи під керівництвом Валентини Петрівни відчували себе членами особливої наукової родини, де панували молода завзятість і натхнення та досвід і мудра виваженість у рішеннях.

Науковий доробок професора В. П. Бессонової – 481 наукових праць, у т. ч. 6 монографій, 17 підручників та навчальних посібників. Вона є відповідальним редактором фахового наукового видання «Питання біоіндикації та екології = Problems of bioindications and ecology» (ЗНУ) та редактором збірників наукових праць, які містять, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій «Рослини та урбанізація» (ДДАУ – ДДАЕУ), членом редколегій наукових видань «Вісник ЗНУ» та «Вісник ДДАЕУ», членом вченої ради із захисту докторських дисертацій при Дніпропетровському державному аграрно-економічному університетті.

В. П. Бессонова – лауреат обласного конкурсу «Зоряний щлях–2000» за кращу наукову роботу (Запоріжжя), переможець рейтингу ДДАУ за 2012–2013 н. р. у номінації «Кращий професор», нагороджена знаком «Відмінник освіти України».

Валентина Петрівна – чарівна жінка, яка приваблює колег і студентів високою культурою та ерудицією, закоханістю в поезію О. Блока, А. Ахматової, С. Єсеніна. Вона палка шанувальниця оперного мистецтва та класичної музики. Твори Чайковського, Моцарта, Шопена, Ліста та інших улюблених композиторів допомагають їй тримати душевну рівновагу, відчувати красу природи, відроджувати в собі і множити те натхнення, яке допомагає їй Вчити і Творити.

Л. О. Омелянчик, декан біологічного факультету ЗНУ, докт. фарм. наук, професор

- В. М. Зверковський**, зав. каф. геоботаніки,
грунтознавства та екології ДНУ, докт.
біол. наук, професор
- О. Є. Іванченко**, доцент каф. садово-паркового
господарства ДДАЕУ, канд. біол. наук
- А. Г. Братчик**, директор НБ ДДАЕУ